

**Rapport från Digisams
arbetsgrupp för audiovisuella
arkivsamlingar**

Digisam inrättade våren 2014 en arbetsgrupp för ökad tillgänglighet till audiovisuellt kulturarvsmaterial. Det övergripande syftet med gruppens arbete var att minska risken att värdefull kulturarvsinformation i form av ljud och rörlig bild går förlorad, att bidra till ett effektivt resursutnyttjande inom det statliga kulturarvsområdet och att öka tillgängligheten till audiovisuella samlingar samt att minska risken för dubbelarbete.

Denna rapport överlämnades till Digisam den 13 augusti 2015.

Förord

Digisams arbetsgrupp för audiovisuella arkivsamlingar har under 2014-2015 på styrgruppens uppdrag arbetat med att identifiera nödvändiga insatser för att minska risken att värdefull kulturarvsinformation i form av ljud och rörlig bild går förlorad, bidra till effektivt resursutnyttjande inom det statliga kulturarvsområdet och öka tillgängligheten till audiovisuella samlingar.

Arbetsgruppens slutrapport överlämnas härmed till Digisams verksamhetsledare för fortsatt beredning av presenterade förslag.

Jag vill rikta ett stort tack till medlemmarna i arbetsgruppen och den tekniska referensgruppen.

Göran Konstenius

Verksamhetsutredare, Kungl. biblioteket

1 Inledning - utgångspunkter	5
1:2 De audiovisuella arkiven – en viktig och hotad del i nationens minne	5
2 Förslag	7
3 Sammanfattande slutsatser	9
4 Historisk återblick – tidigare nationella insatser och ansatser	11
5 Syfte, metod, avgränsningar och arbetsgruppens sammansättning	12
5:1 Syfte	12
5:2 Metod	12
5:3 Avgränsningar	13
5:4 Arbetsgruppens sammansättning	13
6 Vägledande principer för arbetet med digitalt kulturarv	14
6:1 Digisams principer och organisation för digitalisering av det audiovisuella kulturarvet	15
7 Prioriteringar vid digitalisering	16
7:1 Allmänt	16
7:2 Prioritering - bevarande	16
7:3 Prioritering innehåll	17
7:4 Kvalitet eller kvantitet	18
8 Hur uppnår vi en högre fart i digitaliseringsarbetet?	19
9 Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning – vägval vid digitalisering	20
9:1 Semantisk uppmärkning	20
9:2 Metadata som beskriver tillgänglighetsgrad	20
9:3 Webbtjänster anpassade till olika målgrupper	20
10 Samverkan som resultat av arbetsgruppens arbete	21
Bilaga 1	22
Medverkande i arbets- och referensgrupp	22
Bilaga 2	23
Exempel på teknikinventering och beskrivning av institutions uppdrag	23

1 INLEDNING - UTGÅNGSPUNKTER

1:2 DE AUDIOVISUELLA ARKIVEN – EN VIKTIG OCH HOTAD DEL I NATIONENS MINNE

Till skillnad mot till exempel text- och bilddokument kräver audiovisuellt material en komplex uppspelnings- och migreringsprocess för att kunna tillgängliggöras. Uppspelningsutrustning och tekniskt kunnande är idag en bristvara. Filmer, videokassetter och ljudband bryts med tiden ner och informationen går för alltid förlorad. Det enda kända sättet att långsiktigt tillgängliggöra och de flesta fall att bevara samlingarna är att de digitaliseras. En digitalisering av kulturarvsinstitutionernas samlingar lägger grunden för en global och långsiktig åtkomst för utbildning och forskning, liksom för en intresserad allmänhet.

Det som utmärker det audiovisuella arkivmaterialet är att:

- Det är kontextuellt rikt
- Mycket material hotar att förstöras av ålder
- Det sammantaget rör sig om stora volymer
- Få institutioner har kompetens kring audiovisuell teknik (analog liksom digital)
- Det innehåller många olika typer av bärare och kräver därmed en omfattande teknisk maskinpark (innefattande äldre teknik för uppspelning)
- Digitalisering är vägen mot bevarande och ökad tillgänglighet

De analoga audiovisuella samlingarna som idag ligger spridda i arkiv, museer och bibliotek speglar ur olika aspekter Sveriges utveckling från slutet av 1800- till slutet av 1900-talet. I ett demokratiskt perspektiv är stora delar av de audiovisuella samlingarna unika då det mer än något annat arkivmaterial skildrar vad som faktiskt har hänt och vad som sagts. Samlingarna innehåller utöver dokumenterande material också konst och fiktion som belyser skilda tidsperioder.

Ingen enskild institution har ansvaret för hela Sveriges audiovisuella kulturarv. *Kungl. biblioteket (KB)* har dock sedan 1979 ansvaret för pliktleveranser av audiovisuellt material, vilket innefattar insamling av videokopior av biografvisad film för forskningsbruk, referensinspelningar av radio och tv samt kommersiella utgåvor av musik, video och dataspel. *Svenska filminstitutet* har utöver andra uppdrag ett tydligt utpekat ansvar på filmarvsområdet. Filminstitutet har till exempel i uppgift att vårda och bevara film i originalformat som visats på biograf i Sverige. *Public service bolagen* har stora, och ur kulturarvssynpunkt viktiga, arkivsamlingar av högsta tekniska kvalitet men saknar öronmärkta medel för att i önskad utsträckning bevara och tillgängliggöra dessa. Arkiven vid KB, Public servicebolagen och filminstitutet har skilda uppdrag vilka utgår från skilda departement men utgör ändå en delvis överlappande struktur där samma innehåll förvaras på flera institutioner. Sammantaget har institutionerna hög kompetens inom olika aspekter av bevarande och tillgängliggörande av audiovisuellt material men samverkan kan i flera olika avseenden utvecklas.

ABM-sektorn, vid sidan av ovanstående arkiv, innehar tillsammans stora viktiga samlingar med unikt audiovisuellt material, men ofta saknas kompetens och/eller resurser för att bevara och tillhandahålla detta material.

Sammanfattningsvis bör en bättre samverkan mellan KB och andra stora mediearkiv liksom en samverkan kring bevarande- och tillgängliggörandeinsatser inom ABM-sektorn i övrigt kunna leda till resursbesparingar samt samhällsvinster i form av kostnadseffektiv hantering och ökad grad av tillgänglighet till audiovisuella samlingar.

2 FÖRSLAG

Arbetsgruppen föreslår följande:

- Digitaliseringsinsatser inom det audiovisuella området bör prioritera inspelningar som ligger på äldre tekniska bärare där informationen kommer att gå förlorad om inget görs omgående.
- De myndigheter som idag byggt upp en betydande digitaliseringsverksamhet av audiovisuellt material bör ges tydligare samverkansuppdrag. Detta innefattar att uppdatera uppdragen hos statliga nyckelinstitutioner så att det omfattar audiovisuellt kulturarvsmaterial som idag faller mellan stolarna.
- En utökad samverkan bör i första hand komma till stånd mellan:

Kungl. biblioteket (KB)

Riksarkivet

Svenska filminstitutet

Musikverket

Institutet för språk och folkminnen

- En tydlig roll-, ansvars- och resursfördelning för att säkra långsiktig tillgång till de centrala samlingarna inom det statliga kulturarvsområdet.
- En framtida samverkansstruktur innefattande ett ökat samutnyttjande av teknik och kompetens som tar avstamp i institutionernas befintliga uppdrag, tekniska förutsättningar och kompetensområden.
- Digisam, alternativt någon av de centrala kulturarvsmyndigheterna, utses för att administrera och driva på en ökad samverkan.
- En tydligare statlig samverkansstruktur som har en formaliserad kontakt även med andra större audiovisuella arkiv behövs. Detta för att ytterligare undvika dubbelarbete och främja samutnyttjande av resurser liksom säkra erfarenhetsutbyte.
- De principer för digitalisering som beslutats av Digisam används som underlag vid förtydliganden av de centrala institutionernas uppdrag. Detta innefattar en koncentration till storskaliga produktionsanläggningar med syfte att optimera samhällsnyttan för investeringar i utrustning samt vidmakthålla utveckling av kompetens.
- Svenska filminstitutet bör ges ett nationellt ansvar för bevarande av originalmaterial (filmrullar). Filminstitutet är den institution i Sverige som har en samlad kompetens och teknik för professionell filmarkivering och filmrestaurering.
- Särskilda medel för att rädda unikt material som ligger på magnetband avsätts. Centrala medel avsätts för ansökan om institutionsövergripande digitaliseringsprojekt och/eller investeringar i större produktionsanläggningar. Dessa anläggningar kan göras tillgängliga – fritt eller mot avgift –

för myndigheter och institutioner, eventuellt efter ansökan och prioritering av ett expertråd eller motsvarande.

3 SAMMANFATTANDE SLUTSATSER

Nedanstående sammanfattar i punktform de slutsatser som bildar bakgrund till arbetsgruppens förslag.

- Det föreligger akuta problem gällande kulturarvssektorns bestånd av magnetband (analoga ljud- och videokassetter, rullband, digitala DV-band etc). Oförutsägbara problem med magnetbandens bindemedel gör att specialanpassning av arkivlokaler inte räcker för långsiktigt bevarande av magnetband. Detta tillsammans med det faktum att teknisk utrustning, reservdelar liksom teknisk kompetens är en bristvara utgör ett starkt argument för att ur ett kulturarvsperspektiv kartlägga särskilt värdefulla samlingar samt att öka takten i digitaliseringen av magnetband.
- De politiska satsningar som tidigare gjorts inom digitaliseringsområdet har haft stor positiv effekt.
- Sverige saknar en funktion med övergripande nationellt perspektiv och med ansvar för prioriteringar och samordning inom området. Det föreligger ett "glapp" i betydelsen att endast en liten del av nationens audiovisuella kulturarv ligger vid institutioner som har resurser och uppdrag att bevara och tillgängliggöra det. Risker att viktigt kulturarvsmaterial går förlorat är uppenbar
- Inventeringen av maskinparker och teknisk kompetens visar att de statliga kulturarvsinstitutionerna generellt saknar resurser till att föra över analogt material till digital form, och att planer för att åtgärda detta saknas. I flera fall saknar den egna institutionen helt den teknik som behövs för överföring av vissa ljud- och videoformat.
- De institutioner som har bäst förutsättningar att fungera som nationella resurser i form av teknik- och kompetenscentra är de som utifrån sitt uppdrag samlat audiovisuellt material. Dessa institutioner har i regel byggt upp både maskinparker och kompetens runt bevarande/digitalisering.
- Det finns ett glapp mellan de större kulturarvsinstitutionernas styrdokument gällande ansvar för bevarande av audiovisuella samlingar som byggts upp med statligt stöd. Utan en tydlig roll- och ansvarsfördelning riskerar viktiga samlingar att gå förlorade. Det gäller till exempel material vid de centrala museerna, nyhetsfilmer vid SVT och konstnärers filmer vid Moderna museet och Stiftelsen Filmform.
- I brist på nationell samordning vid digitaliseringsinsatser är risken för dubbelarbete stor, inte bara inom den statliga sektorn. Mycket material som återfinns vid de statliga kulturarvsinstitutionerna återfinns också vid större arkiv utanför den statliga sektorn.
- Den tekniska kvaliteten i ursprungsmaterialet liksom hur materialet ska användas är avgörande för vilken institution som bör ansvara för digitaliseringen. Visst material behöver digitaliseras på hög teknisk nivå. Det gäller särskilt rörlig bild avsedd för storbildsformat (exempelvis film för biografvisning), liksom arkivmaterial som ska återanvändas för nyproduktion.
- KB har till uppgift att i enlighet med lagen om pliktexemplar samla in utgivet och publicerat audiovisuellt material. Lagen om pliktexemplar omfattar dock inte ett insamlande av originalmaterialet. Stora delar av det pliktinsamlade materialet håller för låg teknisk kvalitet för att användas professionellt i nyproduktion eller vid offentlig visning.

- Bevarande är en viktig aspekt för alla institutioner. För flera materialtyper är digitalisering en förutsättning för ett framtida tillgängliggörande då materialet bryts ned och går förlorat (ex äldre magnetband), men för andra materialtyper är digitalisering främst en väg till ökad tillgänglighet (ex LP-skivor, 78-varvare). Vissa materialtyper, som exempelvis film, kan under rätt förhållanden bevaras under lång tid, men digitaliseringsutrustning, kunskap om restaurering och digitalisering av film behöver hållas vid liv för att inte försvinna.
- Införskaffande och underhåll av äldre teknik är en stor utmaning för alla audiovisuella arkiv. Problematiken är mångfacetterad. Såväl maskiner och reservdelar som servicetekniker är en bristvara.
- Digisam har beslutat om ett antal principer för digitalisering som ska gälla inom ABM-området. Arbetsgruppen vill särskilt lyfta principen som handlar om att koncentrera digitaliseringen till färre och mer storskaliga produktionsanläggningar. Detta för att hålla nere samhällets totala kostnader för utrustning samt vidmakthålla och utveckla kompetens.
- Vad gäller tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning vid digitalisering ska följande områden beaktas: Semantisk uppmärkning av innehåll ska ske där detta är möjligt, det ska finnas metadata som beskriver tillgänglighetsgrad för olika målgrupper och sökbara webbtjänster anpassade till olika målgrupper.
- Det finns ett behov av ett ökat finansiellt utrymme, antingen genom större ramanslag eller centralt kanaliserade medel för digitalisering.
- Tydlig prioritering efter gemensamma urvalskriterier skapar förutsättningar för en effektiv datafångst och för samverkan vid digitalisering av materialkategorier gemensamt mellan flera institutioner.
- Filmarkivet i Grängesberg vid KB representerar en modell som kan byggas ut för andra materialkategorier än film. Filmarkivet har en huvudman, ett uppdrag, en finansiering och utgör en ABM-resurs.
- I linje med förslag från Digisams arbetsgrupp, i samverkan mellan KB och Riksarkivet har en pilotverksamhet inletts, med syfte att sätta upp, testa och utvärdera en produktionslinje för digitalisering av audiovisuellt material. Piloten utgår från befintlig insamlings- och digitaliseringsverksamhet vid Filmarkivet i Grängesberg.

4 HISTORISK ÅTERBLICK – TIDIGARE NATIONELLA INSATSER OCH ANSATSER

ABM-centrum¹ genomförde 2008 en kartläggning av audiovisuellt material på ett antal större kulturarvsinstitutioner.

Kartläggningen pekade mot att det var önskvärt att upprätta ett ABM-nätverk för personal som arbetar med fotografi, ljud och rörlig bild. En ökad samverkan institutioner emellan ansågs kunna leda till effektivisering och ekonomiska vinster, till exempel genom erfarenhets- och kunskapsutbyte, gemensamma utbildningar och inköp. Det ansågs också angeläget att bygga vidare på de kompetenscentra som fanns vid tillfället. Någon formaliserad samverkan kom dock aldrig till stånd.

De politiska satsningar som gjorts inom digitaliseringsområdet har gett stor effekt. Ett exempel är att stora delar av det samlade public servicematerialet räddats genom en särskild satsning från regeringen. Satsningen utformades som ett samarbetsprojekt mellan Publicservice-bolagen och KB.

Särskilda satsningar har också gjorts för digitalisering av svensk spelfilm i form av satsningen *Digitaliseringen av filmarvet*² liksom genom inrättandet av Filmarkivet i Grängesberg. KB driver med särskilda medel Filmarkivet i Grängesberg där filmer från museer, arkiv, hembygdsföreningar och andra institutioner digitaliseras och tillgängliggörs, i huvudsak filmer som inte producerats för biografvisning.

Den nätbaserade och avgiftsfria filmsajten *filmarkivet.se*³ som drivs i samarbete mellan Svenska filminstitutet och KB utgör ett exempel på hur filmmaterial som varit gömt i fysiska arkiv fått nytt liv efter att det digitaliserats.

Sveriges television (SVT) och Kungl. biblioteket (KB) diskuterade 2009 behovet av, liksom förutsättningarna för, att bilda ett nationalarkiv för ljud och rörlig bild. SVT och KB inspirerades bland annat av det holländska nationalarkivet för ljud och bild, Beeld en Geluid.

¹ ABM-centrum var ett samarbetsprojekt som pågick 2004-2010. I projektet deltog Kungl. biblioteket (KB), Riksarkivet Nationalmuseum, Statens ljud- och bildarkiv (slogs samman med KB 2009) Naturhistoriska riksmuseet, Nordiska museet, Riksantikvarieämbetet och Talboks- och punktskriftsbiblioteket.

² Regeringen beslutade i budgetpropositionen 2014 om en särskild satsning på digitalisering av filmarvet. Totalt anslogs 40 miljoner kronor till Svenska filminstitutet under fem år.

³ <http://filmarkivet.se/>

SVT:s och KB:s arbete med att kartlägga de stora nationella audiovisuella kulturarvsinstitutionerna visade att det förelåg ett ”glapp” i betydelsen att endast en liten del av nationens audiovisuella kulturarv fanns vid institutioner som hade resurser och uppdrag att bevara och tillgängliggöra det. Risken att viktigt kulturarvsmaterial skulle gå förlorat var uppenbar, liksom att ett samlat tillgängliggörande av digitaliserat material saknades. En nationell plan för hur det audiovisuella kulturarvet kunde bevaras och tillgängliggöras var eftersträvansvärd.

SVT och KB uppvaktade kultur- och utbildningsdepartementet i frågan, men vid denna tidpunkt saknades den politiska viljan att dra igång en utredning kring dessa frågor. En bidragande orsak till det kan ha varit att Statens ljud- och bildarkiv slogs samman med KB 2009, och att man ville avvakta effekten av detta sammangående.

5 SYFTE, METOD, AVGRÄNSNINGAR OCH ARBETSGRUPPENS SAMMANSÄTTNING

5:1 SYFTE

Arbetsgruppens övergripande uppgift har varit att ta fram förslag med syftet att minska risken att värdefull kulturarvsinformation i form av ljud och rörlig bild går förlorad, bidra till effektivt resursutnyttjande inom det statliga kulturarvsområdet samt öka tillgängligheten till audiovisuella samlingar.

Arbetsgruppen har inriktat sig på att lämna förslag på hur man strategiskt kan bygga vidare på redan gjorda investeringar i infrastruktur och uppbyggnad av kompetens för digitalisering av de statliga kulturarvsinstitutionernas samlingar.

5:2 METOD

Arbetsgruppen har med start mars 2014 fram till juni 2015 träffats vid 12 tillfällen. Referensgruppen har under perioden kallats till 3 avstämningsmöten. Såväl arbetsgrupp som referensgrupp har varit aktiva i den slutliga utformningen av slutrapporten.

Som metod valde arbetsgruppen att under 2014 diskutera och utbyta erfarenheter runt följande teman:

- Överföring av analoga audiovisuella samlingar till digitalt format
- Digital lagring/långsiktigt digitalt bevarande
- Metadata: beskrivande och teknisk
- Tillgängliggörande: upphovsrätt och tjänster

Resultatet av det första halvårets arbete var att arbetsgruppen enades om att det mest prioriterade området för gruppen var att belysa de förutsättningar som särskiljer audiovisuella samlingar från andra arkivsamlingar.

Det som särskiljer det audiovisuella materialet och som inte innefattas i Digisams övriga arbete är de audiovisuella mediernas uppspelnings- och digitaliseringsteknik, liksom den tekniska överförings- och

servicekompetensen. Under 2015 inriktades därför arbetet på att framtidssäkra utrustning, kompetens och fungerande arbetsflöden.

Underlag i form av inventering av teknisk utrustning samt beskrivningar av institutionernas uppdrag har utgjort ett underlag till diskussionerna (se exempel bilaga 2 och 3). Andra viktiga underlag har varit Digisams rapporter *Digitalisering av kulturarvet - nuläge och vägvalsfrågor*⁴ vilken innefattar en inventering av audiovisuella samlingar och *Vägledande principer för arbetet med digitalt kulturarv*⁵. Principerna har beslutats av Digisams styrgrupp och är tänkta som stöd för inriktning av beslut och bidra till att samordna digital informationshantering på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.

5:3 AVGRÄNSNINGAR

Arbetsgruppens fokus har legat på audiovisuellt material som samlats in vid de centrala kulturarvsinstitutionerna och som omfattas av Digisams uppdrag, men genom arbetsgruppens sammansättning har ett bredare perspektiv tagits in i diskussionerna.

5:4 ARBETSGRUPPENS SAMMANSÄTTNING

Inom det statliga kulturarvsområdet är KB den myndighet som innehar bredast kompetens inom det audiovisuella området. Utifrån detta har KB lett arbetsgruppen i samverkan med företrädare för Digisam. KB har också tillsatt en intern teknisk referensgrupp med kompetens kring bevarande och tillgängliggörande av ljud och rörlig bild.

I övrigt har utgångspunkten varit att centrala audiovisuella arkiv ska finnas representerade liksom att arbetsgruppen ska spegla de skilda behov och skilda förutsättningar som råder inom olika delar av kulturarvsområdet. De institutioner som ingår i arbetsgruppen representerar ett brett kulturarvsmaterial.

I bilaga 1 listas de personer och institutioner som ingått i arbets- respektive referensgrupp.

⁴ http://www.digisam.se/images/docs/rapporter/Digitalisering%20av%20kulturarvet_nulage_och_vagvalsfragor.pdf

⁵ http://www.digisam.se/images/docs/rapporter/Vagledande_principer_for_arbetet_med_digitalt_kulturarv.pdf

6 VÄGLEDANDE PRINCIPER FÖR ARBETET MED DIGITALT KULTURARV

Digitalisering är det enda sättet att säkra de audiovisuella samlingarna för eftervärlden. Hur görs då detta på det mest effektiva sättet?

Digisam har tagit fram dokumentet *Vägledande principer för arbetet med digitalt kulturarv*⁶. Principerna för arbetet med digitalt kulturarv är framtagna i samråd med Digisams medverkande myndigheter och institutioner och är beslutade av Digisams styrgrupp. En viktig utgångspunkt vid digitalisering beskrivs i princip 4 enligt följande:

Digitalisering ska genomföras så att resurser och kompetens används på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.

I samband med planering och genomförande av digitaliseringsprojekt ska en avvägning göras av var och hur digitaliseringsinsatser kan genomföras på det mest effektiva och ändamålsenliga sättet utifrån fastställd kravspecifikation. Massdigitalisering bör alltid övervägas.

Genom att använda existerande digitaliseringsutrustning utnyttjas gjorda investeringar på ett bättre sätt. Det leder till högre kvalitet, lägre kostnader och bättre utnyttjande av den kompetens som finns på respektive institution. Genom att koncentrera produktionen till färre och mer storskaliga produktionsanläggningar kan samhällets totala kostnader för utrustning samt vidmakthållande och utveckling av kompetens optimeras.

Varje institution behöver undersöka vilka alternativ som finns inom och utom offentlig sektor innan egen utrustning anskaffas eller intern produktion initieras.

Den institution som gjort investeringar i utrustning och kompetens behöver göra det så enkelt som möjligt att samutnyttja dessa resurser med andra institutioner.

⁶ http://www.digisam.se/images/docs/rapporter/Vagledande_principer_for_arbetet_med_digitalt_kulturarv.pdf

6:1 DIGISAMS PRINCIPER OCH ORGANISATION FÖR DIGITALISERING AV DET AUDIOVISUELLA KULTURARVET

En digitalisering av de audiovisuella samlingarna vid de statliga kulturarvsinstitutionerna bör följa Digisams vägledande principer för arbetet med det digitala kulturarvet. Detta innebär i praktiken att framtida satsningar i första hand bör göras genom utbyggnad och samordning av befintliga digitaliseringsanläggningar.

En institutions maskinpark speglar i regel institutionens uppdrag. En institution som saknar explicita uppdrag runt audiovisuellt material har i regel en liten och dåligt underhållen maskinpark. En institution med ett uttalat uppdrag runt audiovisuellt material har i regel en mer omfattande och bättre underhållen maskinpark. De institutioner som har införskaffat tekniken och som har byggt upp en löpande digitaliseringsverksamhet är de institutioner som har stora egna audiovisuella samlingar och som har i uppdrag att samla in, bevara och tillgängliggöra dessa samlingar.

Digisams rapport *Digitalisering av kulturarvet – nuläge och vägvalsfrågor*⁷ lyfter frågan om kompetensförsörjning vilket är ett särskilt kritiskt område när det kommer till det audiovisuella området. I rapporten konstateras att det inte är rimligt att tro att alla enskilda myndigheter och institutioner ska kunna ta höjd för att långsiktigt hålla alla nödvändiga kompetenser inom respektive organisation. Vägvalet handlar därför om hur fördjupad samverkan kan utvecklas och ligga till grund för ett gemensamt utnyttjande av kompetenser och funktioner. Rapporten pekar på olika vägval där arbetsgruppen stödjer vägen att söka större mått av konkret samverkan kring förvaltning av gemensamma lösningar och personalresurser.

Med utgångspunkt från de kulturarvsinstitutioner som ingår i Digisam har följande kompetens- och teknikcentra för digitalisering identifierats:

Kungl. biblioteket

Riksarkivet

Musikverket

Svenska filminstitutet

Institutet för språk och folkminnen

⁷ http://www.digisam.se/images/docs/rapporter/Digitalisering%20av%20kulturarvet_nulage_och_vagvalsfragor.pdf

Arbetsgruppen anser att ovanstående institutioner bör ges ett tydligare samverkansuppdrag. En tydlig roll-, ansvars- och resursfördelning krävs för att säkra långsiktig tillgång till de centrala samlingarna inom det statliga kulturarvsområdet. En framtida samverkansstruktur innefattande ett ökat samutnyttjande av teknik och kompetens bör ta avstamp i institutionernas befintliga uppdrag, tekniska förutsättningar och kompetensområden. Detta innefattar att uppdatera uppdragen hos statliga nyckelinstitutioner till att omfatta samlingar som byggts upp med statligt stöd som idag faller mellan stolarna.

En tydligare statlig samverkansstruktur bör ha en formaliserad kontakt även med andra större audiovisuella arkiv. Detta inkluderar public service, Arbetarrörelsens arkiv, Centrum för näringslivshistoria, Stiftelsen Filmform med flera. Detta för att ytterligare undvika dubbelarbete och främja samutnyttjande av resurser liksom säkra kunskaps- och erfarenhetsutbyte. Digisam, alternativt någon av de centrala kulturarvsmyndigheterna bör utses för att administrera och driva på en ökad samverkan.

7 PRIORITERINGAR VID DIGITALISERING

7:1 ALLMÄNT

I Digisams rapport *Digitalisering av kulturarvet – nuläge och vägvalsfrågor* lyfts följande gällande prioritering inför digitalisering. Strategisk prioritering kan göras utifrån myndighetens eller institutionens övergripande vision, eventuellt med stöd av expertråd eller motsvarande. Det handlar om att peka ut vilka segment av samlingarna och bestånden som är mest angelägna att digitalisera. Sådan prioritering drar nytta av den överblick och samlingsexpertis som finns inom respektive myndighet och institution och bör göras proaktivt så att beredskap, infrastruktur och rutiner finns på plats om och när finansiellt utrymme uppstår. Detta är också en förutsättning för storskaliga satsningar i resurseffektiva produktionsanläggningar.

Rapporten trycker också på att en tydligt styrd prioritering av vilket material som digitaliseras och tillgängliggörs är relevant med tanke på de mycket stora volymer som finns i de fysiska arkiven. Tydlig prioritering efter kända och förstådda kriterier skapar också stärkta förutsättningar för en effektiv datafångst och för samverkan vid digitalisering av t.ex. vissa materialkategorier gemensamt mellan flera institutioner. Olika materialkategorier och konstarter behöver också specifik hantering och kompetens kring urval inför digitalisering.

De diskussioner som förts i arbetsgruppen för audiovisuellt material har dels handlat om vad som är prioriterat utifrån den egna institutionens uppdrag, dels runt vad som kan anses vara prioriterat ur ett nationellt kulturarvsperspektiv. Avsnitten nedan behandlar prioriteringar gällande bevarande och innehåll ur ett myndighetsövergripande nationellt perspektiv.

7:2 PRIORITERING - BEVARANDE

Ur bevarandeperspektiv är det magnetbanden som i första hand behöver digitaliseras. Magnetband existerar i en mängd olika format. Några exempel utgörs av kassetband, rullband/spolband, professionella videokassetter/band eller enklare videokassetter för egeninspelningar eller videouthyrning. Det finns såväl analoga som digitala magnetband. Åldersrelaterade skador är relaterade till bandets inspelningsskikt som drabbas av sönderdelning och kemiska reaktioner som försvårar eller omöjliggör avspelning. Olika fabrikat

och skilda årgångar drabbas olika, och det finns idag ingen metod för att bedöma hur länge ett visst magnetband kommer att överleva.

Det är viktigt att komma ihåg att det är äldre uppspelningsutrustning som används vid digitalisering av magnetband, och att det är svårt, för att inte säga omöjligt att förutse tillförlitligheten för äldre uppspelningsutrustning. Tillgång till teknisk service, support, reservdelar, erfarenhet och handhavandekunskap utgör därför viktiga förutsättningar för storskaliga digitaliseringsinsatser. Då maskiner, reservdelar liksom kompetenser helt håller på att försvinna är det bråttom att komma igång.

SVT och SR har under senare år lagt stora resurser på att föra över sina magnetband till digital form, och är nu i stort sett klara med detta. För flertalet av de kulturarvsinstitutionerna som ingår i Digisam har digitaliseringen av magnetband knappt inletts. Digisams inventeringar vid de statliga kulturarvsinstitutionerna visar att det ligger ett omfattande magnetbandsmaterial ute på institutionerna. Arbetsgruppens bedömning är att en aktionsplan för att rädda intressant kulturarvsmaterial på magnetband behövs omgående. För detta krävs att särskilda medel tillförs.

De institutioner inom Digisam som idag har en löpande digitalisering av magnetband är:

Kungl. biblioteket

Riksarkivet

Musikverket

Institutet för språk och folkminnen

Så kallade stenkakor, vinyl- och CD-skivor är exempel på medier som rätt förvarade har en betydligt längre livslängd än magnetband. Film kan under rätt förhållanden bevaras under lång tid, men digitaliseringsutrustning, kunskap om restaurering och digitalisering av film riskerar att inom en snar framtid att försvinna. Detta tillsammans med tillgänglighetsaspekter föranledde regeringen att i form av ett uppdrag till Svenska filminstitutet satsa 40 miljoner kronor på digitalisering av filmarvet under 2014-2018.

Ett ytterligare steg som kan tas gällande film är att filminstitutet erhåller ett nationellt ansvar för bevarande av originalmaterialet, film på filmbas (fysiska filmrullar). Filminstitutet är den institution i Sverige som har en samlad kompetens och teknik för professionell filmarkivering och filmrestaurering. För detta krävs självfallet att särskilda medel för detta tillförs. Stora filmsamlingar ligger idag bland annat vid KB, SVT och Riksarkivet som alla saknar resurser och kompetens för filmvård och filmbevarande.

7:3 PRIORITERING INNEHÅLL

Det är viktigt att göra en bedömning av informationsinnehållets betydelse ur kulturarvssynpunkt vid digitalisering, då det knappast finns resurser för att digitalisera allt. En del kommer att förloras. De institutioner som har uppdrag att samla in, bevara och tillgängliggöra audiovisuellt material och som har en löpande digitalisering har också innehållsliga urvalskriterier för sin digitalisering. De statliga kulturarvsinstitutioner som saknar särskilda uppdrag runt audiovisuellt material och som inte har en löpande digitalisering har dock i regel liten kunskap om innehållet i sina samlingar. Ofta kan audiovisuella samlingar vara okatalogiserade. Ett första steg kan därför vara att se och lyssna igenom materialet. För detta krävs inte sällan teknik som kulturarvsinstitutionerna saknar, alternativt saknar kunskap att hantera.

Det ska hållas i minnet att det sammantagna materialet som de statliga kulturarvsinstitutionerna förvarar är mångfacetterat. De institutioner som ingått i Digisams arbetsgrupp innehar dialektinspelningar, fältinspelningar av musik, hembygds- och företagsfilm, ljud- och bildupptagningar runt folkrörelsernas och fackförbundens framväxt liksom kommersiellt utgivet material, biografvisad film, public service, experimentell film och audiovisuell konst.

7:4 KVALITET ELLER KVANTITET

När ett beslut fattats om vilket material som är prioriterat utifrån bevarande- och innehållsaspekter behöver ett beslut om teknisk kvalitet göras. De överväganden som gjorts inom de institutioner som har löpande digitalisering utgår från institutionernas uppdrag. Av de institutioner som ingått i arbetsgruppen har SVT, Musikverket och Stiftelsen Filmform som krav att kvaliteten i ursprungsmaterialet i så hög grad som möjligt ska bevaras. Detta kräver högkvalitativ utrustning och hög kompetens i alla led – från bildfångst till efterbearbetning.

KB:s samlingar har byggts upp via pliktexemplarslagen, och innehåller till mindre del inspelningar av högsta tekniska kvalitet. De största samlingarna består av radio- och tv-material som ligger på så kallade referensband som håller en relativt låg teknisk kvalitet. Kraven på kompetens runt överföring och service är desamma som för de professionella formaten men de maskiner som används är ofta av en lägre teknisk kvalitet. KB har inriktat sig mot massdigitalisering som metod med målet att i första hand rädda den innehållsliga informationen inte att skapa förutsättningar för en bredare användning, exempelvis för offentlig visning eller som råmaterial för nyproduktion. Det är forskningens behov av åtkomst till innehållet som pliktlagstiftningen avser att säkra. Institutet för språk och folkminnen har en liknande inriktning på sin digitalisering om än i mindre skala. Riksarkivet liksom museerna har samlingar som innehållsligt och/eller med avseende på ursprungsformat påminner om de samlingar som KB och Institutet för språk och folkminnen har. Dessa institutioner har dock inte kommit igång med någon storskalig digitalisering. Riksarkivet har under våren 2015 startat ett projekt med syfte att lägga upp en strategi för bevarandet av de audiovisuella samlingarna. Riksarkivet och KB har utifrån detta inlett en diskussion kring framtida möjliga samverkansområden.

8 HUR UPPNÅR VI EN HÖGRE FART I DIGITALISERINGSARBETET?

I Digisams rapport *Digitalisering av kulturarvet – nuläge och vägvalsfrågor* görs bedömningen att det finns ett glapp mellan den explicita förväntan från regeringen (ökat tempo i arbetet med digitalisering) och den finansiella situationen vid berörda myndigheter och institutioner. Rapporten lyfter några tänkbara vägval där arbetsgruppen särskilt vill lyfta behovet av ett ökat finansiellt utrymme, genom antingen större ramanslag eller centralt kanaliserade medel för digitalisering. Centrala medel kan i så fall avsättas för direkt ansökan eller investeras i större produktionsanläggningar, som därefter kan göras tillgängliga, fritt eller mot avgift, för myndigheterna och institutionerna, eventuellt efter ansökan och prioritering av ett expertråd eller motsvarande. Att kombinera en sådan satsning med arbetsmarknadssatsningar av typen ACCESS⁸ skulle ge extra skjuts. Digitaliseringsarbetet mellan KB och Public servicebolagen som beskrivs ovan under rubriken *Regeringens satsningar har gett effekt* utgör ett gott exempel på detta.

⁸ ACCESS var ett sysselsättningsprojekt som pågick 2006-2009 och där Kulturrådet fördelade projektmedel för arbete med att bevara, vårda och tillgängliggöra samlingar, föremål och arkivalier. Accessprojekten bidrog enligt Kulturrådets utvärdering till en lång rad positiva effekter inräknat en vitalisering av den egna organisationen genom ökad kompetens.

9 TILLGÄNGLIGHET FÖR PERSONER MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING – VÄGVAL VID DIGITALISERING

Vad gäller tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning vid digitalisering bör följande tre aspekter finnas med i utformning av processer för arbetet med digitalisering:

- Semantisk uppmärkning av innehåll där detta är möjligt
- Metadata som beskriver tillgänglighetsgrad för olika målgrupper
- Sökbara webbtjänster anpassade till olika målgrupper

9:1 SEMANTISK UPPMÄRKNING

Som en integrerad del av ett digitaliseringsarbete ska verk som innehåller text- och bildmaterial beskrivas med ett semantiskt märkspråk. Märkspråket ska vara en etablerad standard som underlättar största möjliga tillgänglighet för användare med funktionsnedsättning.

9:2 METADATA SOM BESKRIVER TILLGÄNGLIGHETSGRAD

I dagsläget saknas ofta en beskrivning av tillgänglighet för målgrupper med funktionshinder. Framöver bör aktörer inom ABM- sektorn eftersträva processer som garanterar metadata som beskriver hur användbart ett verk är för olika målgrupper.

9:3 WEBBTJÄNSTER ANPASSADE TILL OLIKA MÅLGRUPPER

Ändamålsenliga system för att söka, hitta och ta del (via t.ex. nedladdning eller strömmande till olika enheter) av digitaliserade verk är av särskilt stor vikt för användare med funktionsnedsättningar. Institutioner inom ABM sektorn bör tillämpa teknik som ger möjlighet till åtkomst för en så bred grupp av användare som möjligt för att öka inkluderande och jämlikhet.

10 SAMVERKAN SOM RESULTAT AV ARBETSGRUPPENS ARBETE

Regeringen inrättade Filmarkivet i Grängesberg 2003 som en riksomfattande räddningsaktion för den icke biografvisade filmen. Svenska filminstitutet utsågs till huvudman för verksamheten men 2011 tog KB över Filmarkivet från filminstitutet.

Filmarkivet arbetar i huvudsak med digitalisering och tillgängliggörande. Tillgängliggörandet sker idag via KB:s söktjänst SMDDB (Svensk mediedatabas) och via filmarkivet.se, ett samarbetsprojekt mellan KB och filminstitutet.

Filmarkivet uppfyller alla de kriterier som behövs för att fungera som en samlad ABM-resurs för digitalisering av audiovisuella samlingar. Det finns ett uppdrag och ansvarig huvudman liksom finansiering. Filmarkivet har ändamålsenliga lokaler, teknik och teknisk kompetens.

Arbetsgruppen har föreslagit att utifrån verksamheten vid Filmarkivet i Grängesberg inleda en samverkanspilot mellan KB och Riksarkivet för vidareutveckling av processflöden för digitalisering. Utgångspunkten ska vara de principer för digitalisering som beslutats av Digisam. Digisam beslutade våren 2015 att sätta piloten och syftet är att gemensamt testa och utvärdera alla delar i flödet från urval, bildfångst, kvalitet, metadata och tillgängliggörande.

I sammanhanget är det viktigt att poängtera att Filmarkivet endast hanterar ett begränsat segment av filmmediet. Till detta ska läggas att resurserna är mycket begränsade i relation till det nationella uppdraget. Verksamheten vid Filmarkivet har i dagsläget utifrån uppdraget en mycket begränsad kapacitet. Men Filmarkivet representerar inte desto mindre en modell som skulle kunna byggas ut för andra materialkategorier och skilda tekniska, kvantitativa och kvalitativa behov. Arbetsgruppen har i denna rapport särskilt lyft fram behovet av nationella ABM-gemensamma resurser för digitalisering av magnetband.

BILAGA 1

MEDVERKANDE I ARBETS- OCH REFERENSGRUPP

Arbetsgrupp

Johanna Berg, Digisam, utredare Digisam - Samordningssekretariatet för digitalisering av kulturarvet

Jan-Erik Billinger, Svenska filminstitutet (medverkade 2014), Chef Filmarvet

Anders Gidlöf, Centrum för näringslivshistoria, arkivarie, projektledare digitala arkivet

Eva-Lis Green, Sveriges television, Arkiv och Rättigheter/ Kanal och Tablå

David Jansson, Musikverket, Digitaliseringsansvarig

Göran Konstenius, Kungliga biblioteket, Verksamhetsutredare

Anna-Karin Larsson, Stiftelsen Filmform, Verksamhetsledare

Maria Ljungkvist, Nationalmuseum, chef Enheten för digital utveckling och samverkan Stabsavdelningen

Jim Löfgren, Tjänstemännens och Akademikernas Arkiv, arkivarie (medverkade under 2014)

Carl-Niclas Odenbring, Institutet för språk och folkminnen, CIO

Mathias Rosengren, Svenska filminstitutet, Chef Filmarvet (ersatte Jan-Erik Billinger under 2015)

Magdalena Salomonsson, Riksarkivet, Arkivarie

Richard Stones, Myndigheten för tillgängliga medier, Chef Logistik

Teknisk referensgrupp (Samtliga anställda vid Kungliga biblioteket)

Kaisa Unander, Enhetschef, Digitalisering, avd. Digitala samlingar

Karolin Engdahl, Enhetschef Film, musik och spel, avd. Digitala samlingar

Helena Modin, Enhetschef Filmarkivet, avd. Digitala samlingar

Tomas Ehrnborg, Teknisk expert, avd. Digitala samlingar

Ingela Utterström, Film, musik och spel, avd. Digitala samlingar

Mikael Johansson, Tekniker, Digitalisering, avd. Digitala samlingar

Stig-Lennart Molneryd, Tekniker, Digitalisering, avd. Digitala samlingar

Jan Reinander, Servicetekniker, IT-drift, avd. Informationssystem

Mikael Uveskog, Tekniker, Digitalisering, avd. Digitala samlingar

Tomas Gertz, Tekniker, Digitalisering, avd. Digitala samlingar

BILAGA 2

EXEMPEL PÅ TEKNIKINVENTERING OCH BESKRIVNING AV INSTITUTIONS UPPDRAG

Teknisk avspelningsutrustning vid Riksarkivet

Typ	Format	Fabrikat	Modell
Video	Betacam SP	SONY	BVW-65P
Video	Betacam SP	BTS	BCB-75
Video	Betacam SP	SONY	UVW-1800P
Ljud	Compact Cassett	Technics	RS-A27
Ljud	Compact Cassett	TASCAM	112MKII
Ljud	Compact Cassett	TASCAM	112MKII
Ljud	Compact Cassett	TASCAM	202MKV
Ljud	Compact Cassett	TASCAM	202MKV
Ljud	Compact Cassett	TASCAM	322
Ljud	DAT	SONY	DTC-790
Ljud	DAT	Fostex	D-15
Video	DVCAM	SONY	DSR-85P
Video	DVCAM	Sony	HVR-M25E
Video	DVCAM	Sony	HVR-M15AE
Ljud	MiniDisc	Sony	MDS-JE-470
Ljud	Open-reel	Studer	B67
Video	S-VHS	Panasonic	AG-7510-E
Video	S-VHS	Panasonic	AG-7500-E
Video	S-VHS	Panasonic	AG-7510-E
Video	S-VHS	Panasonic	SVP-9020
Video	S-VHS	Panasonic	AG-7500-E
Video	S-VHS	JVC	BR-S6611E
Video	S-VHS	JVC	BR-S6611E
Video	S-VHS	JVC	BR-S881E

Video	S-VHS	Panasonic	AG-5700
Video	S-VHS	Panasonic	AG-7650HE
Video	S-VHS	Sony	SVO-9620
Video	S-VHS	Panasonic	AG-7130-E
Video	S-VHS	SONY	SVO-9620
Video	S-VHS	Panasonic	AG-7510-E
Video	S-VHS	Panasonic	AG-7130-E
Video	S-VHS	Panasonic	7750HE
Video	Umatic	Sony	VO-5630
Video	Umatic	Sony	VP-5030
Video	Umatic	Sony	VP-7040
Video	Umatic	Sony	BVU-850P
Video	VCR	Philips	N1512
Video	Video 8	Sony	EVO-1000-E
Video	Video2000	Bang Olufsen	
Ljud	1/4"	Studer	B67
Ljud	1/4"	Studer	B67
Ljud	1/4"	Studer	B67
Ljud	1/4"	Studer	B67
Video	Betamax	Fisher	VBS-7000
Video	1"C	Ampex	VPR-2B
Video	1"C	Ampex	VPR-2B
Video	1/2 inch	Sony	A3500

Maskinpark Institutet för språk och folkminnen

Ljudutrustning:	Fabrikat, modell, typ:	Antal:
Fonograf		1
Skivtvätt	Keith Monks	1
Ljudkort	Ultramatch pro, src 2496	3
Rullbandspelare 2-kanaler	Nagra	3
Kassettspelare	Tascam 112B	3
Rullbandspelare 2-kanaler	Teac X-1000	3
Rullbandspelare 2-kanaler	Revox, B77	1
Rullbandspelare 2-kanaler	Tandberg	2
DAT-spelare, bärbar	Tascam, DA-P1	1
Kassettspelare, bärbar	Sony TC-D5M	1
DAT-spelare, bärbar	AIWA	1
Kassettspelare, bärbar	Sony Walkman WM-D6C	1
Kassettspelare	Sanyo, TRC-8080	1
Skivspelare	Technics	4
Rullbandspelare 2-kanaler	Inget märke	1
Äldre skivspelare	Luxor magnetofon	1
Resegrammofon	Dual	1
Rullbandspelare, äldre	Grundig, reporter	1
Trådspelare	Webster Chicago	1
Rullbandspelare 4-kanaler	Revox, C274	4
Rullbandspelare 2-kanaler	Tascam ATR-60	2
Kassett + cdspelare	Tascam, CD-A700	1
Skivspelare	Technics	2
Rullbandspelare 2-kanaler	Revox, B77 MKII	1
Rullbandspelare 2-kanaler	Teac X-10	1
Rullbandspelare 2-kanaler	Studer A812	1

Datum

2014-03-24

Minidisc	Sony MDS-E12	1
Kassettspelare	Tascam, 302 MKII	1
DAT-spelare	Tascam DA-40	1
Rullbandspelare 2-kanaler	Teac X-3	1
Cd-skrivare	Bravo Primera	1
Inspelningsutrustning	Edirol R-4, Pro	2
Inspelningsutrustning	Edirol R-09	2
Ljudkort	Lexicon, u42s	4
Högtalare	Genelec	6

Video + filmutrustning:	Fabrikat, modell, typ:	Antal:
Mini DV + DVD	JVC, SR-DVM 700	1
U-Matic	Sony, VO-5630	1
VHS + DVD	JVC, HR-XV3	1
DVD	Pioneer, DVR-3100	1
VHS	JVC, HR-S 5800 EH	1
U-Matic	Sony, VO-6800PS	1
Phono Equalizer	Rotel, RQ 970BX	1
Videokamera	Panasonic, NV-GS 400	1

Bilaga 3

Exempel på beskrivning av institutions uppdrag

Kungl. biblioteket

Allmänt om Kungl. biblioteket

Kungl. biblioteket, KB, är Sveriges nationalbibliotek, ett humanistiskt och samhällsvetenskapligt forskningsbibliotek och en statlig myndighet.

Sedan den första lagen om pliktleveranser stiftades 1661 har i stort sett alla publikationer som utgivits i Sverige samlats in och sedan sammanslagningen med Statens ljud- och bildarkiv (SLBA) gäller det även musik, multimedia, video, film samt radio- och tv-utsändningar. Lagen om pliktleveranser har nyligen utökats till att gälla e-material och delar av svenska webben.

KB:s samlingar består av cirka 18 miljoner objekt och drygt sju miljoner timmar ljud och rörlig bild.

De audiovisuella samlingarna i siffror

KB har uppskattningsvis sju miljoner timmar audiovisuellt material. 2/3 är ljud och resten är video och film.

I det digitala audiovisuella arkivet fanns det 1 januari 2013 drygt 4 miljoner timmar, varav 1,8 miljoner timmar är egendigitaliserat (migrerat), och resten insamlat digitalt via nätverk.

Pliktexemplarslagen för audiovisuellt material

Pliktexemplarslagen omfattar audiovisuellt material från 1979 och framåt. Även om framförallt pliktleveranser av radio och tv idag sker digitalt via nätverk finns stora analoga samlingar i arkivet som täcker perioden 1979 till mitten av 2000-talet.

Nedan följer en kort beskrivning av vad pliktexemplarslagen för audiovisuellt material täcker.

Film och videogram

Av film som har gjorts tillgänglig för allmänheten här i landet ska ett pliktexemplar lämnas. (Efter skanning av filmen till digitalt format skickas originalfilmen tillbaka till leverantören.)

Av videogram som har gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet i minst fem exemplar ska ett pliktexemplar lämnas.

Fonogram

Av fonogram, exempelvis musikinspelningar, som har framställts här i landet i minst 50 exemplar och som har gjorts tillgängligt för allmänheten skall ett pliktexemplar lämnas.

Av fonogram som har framställts utomlands och har gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet i minst 50 exemplar skall ett pliktexemplar lämnas, om fonogrammet rör svenska förhållanden.

Ljudradio- och televisionsprogram

Av ljudradio- och televisionsprogram, som svenskt programföretag får sända med stöd av tillstånd radio- och tv-lagen (2010:696) eller som genom satellitsändning som utgår från Sverige förmedlas till allmänheten från svenskt programföretag, ska ett pliktexemplar lämnas av varje sändning. (Pliktexemplaren är kopior av originalen och håller en låg teknisk kvalitet.)

Av andra ljudradio- och televisionsprogram, exempelvis närradio och lokal-TV, än som avses i radio- och tv-lagen ska ett pliktexemplar lämnas av varje sändning som ägt rum under högst fyra veckor per kalenderår.

Stöd för KB att samla in material före 1979 (före pliktexemplarslagens tillkomst)

KB:s instruktion (utbildningsdepartementet)

3 § Myndigheten får som deposition eller gåva ta emot eller på annat sätt förvärva sådana dokument som avses i 2 § 2 och 4, andra upptagningar av ljud och rörlig bild än sådana som avses i 1 § 2 och sådana framställningar i skrift, ljud eller rörlig bild som är avsedda att användas tillsammans med upptagningarna. Förordning (2011:942).

I praktiken har denna skrivning inneburit att KB (1979-2009 Statens ljud- och bildarkiv) genom åren samlat in stora mängder material från tiden för 1979. Resurser för att dokumentera och tillgängliggöra dessa samlingar är i mångt och mycket varit beroende av särskilda projektmedel och med hjälp av insatser i samband med arbetsmarknadsåtgärder riktade mot kulturarvsinstitutioner.

Filmarkivet i Grängesberg

Filmarkivet tar emot och bevarar smalfilmer. Det rör sig om dokumenterande, icke-fiktiva filmer som inte producerats för biografvisning.

Arkivet bygger sina samlingar utifrån donationer från föreningar, företag, kommuner, arkiv, museer och privatpersoner. År 2011 tog KB över verksamheten, som tidigare bedrevs av Svenska filminstitutet.

Bevarande

Enligt KB:s instruktion ska KB vårda de audiovisuella samlingarna samlingar som förvaras hos myndigheten samt förvara dem på ett betryggande sätt /.../

KB:s fysiska arkiv

KB har klimatiserade arkiv anpassade för magnetband på Karlavägen i Stockholm och ett arkiv för film i Grängesberg. Filmarkivet i Grängesberg är dock inte optimalt för långtidsarkivering av film.

Fysiska format (disk, kassetter, video och film)

Nedan följer exempel på ljud- och video/filmformat vid KB. Flera format har underkategorier som inte redovisas här, exempelvis finns film på 8 och 16mm och ljudspolar i en uppsjö varianter.

Videoformat

Film på filmbas

VHS

Betacam SP

Betacam

Betamax

Video2000

Umatic

Video8

Hi8

1 tum

2 tum

½ spole

Laservision

Mini-DV

DVD

Digital betacam

DVCPRO

CD-ROM

Disketter 3,5"

Gameboy

Nintendo Gamecube

Sony Playstation

Xbox

Ljudformat

Ljudspole

Ljudtråd

Ljudkassett

VHS

Umatic PCM-ljud

DAT

QIC

DDS (ej specificerat)

Vinyl

Acetat (lackskivor)

Shellac (78-varvsskivor)

Matriser

Fonografcylindrar

CD

CDR (CD-R)

DVD-R

Minidisk